DERS ÖZETİ · BEŞERÎ SİSTEMLER VE SÜREÇLER

Nüfusun Dağılışı ve Hareketleri

Nüfus yeryüzüne eşit dağılmaz. Dağılışı **doğal** ve **beşerî** faktörler birlikte belirler; haritada bu faktörlerin izini sürebilirsin.

1 Temel kavramlar

- Nüfusun dağılışı: nüfusun yeryüzüne eşit olmayan yayılışı
- Nüfus yoğunluğu = toplam nüfus ÷ yüzölçümü
- Sık nüfuslu alan: koşullar elverişli, çok insan yaşar
- Seyrek nüfuslu alan: koşullar elverişsiz, az insan yaşar

2 Doğal faktörler

- İklim: ılıman ve yağışlı iklim nüfusu artırır
- Yer şekilleri: ovalar kalabalık, yüksek dağlar seyrek
- Su: akarsu, göl ve kıyı çevresi kalabalık
- Toprak: verimli alüvyal ovalar yoğun nüfuslu

3 Beşerî faktörler

- Sanayi ve ticaret iş imkânı yaratır
- Madenler kurak yerde bile yerleşme doğurur
- Ulaşım kavşakları ve limanlar kalabalıklaşır
- Sağlık ve eğitim hizmetleri aileleri çeker

4 Sık ve seyrek alanlar

- Sık: Muson Asyası, Batı Avrupa, Nil Vadisi
- Seyrek: kutuplar, çöller, Amazon iç kesimleri
- Türkiye: kıyılar ve büyük ovalar yoğun
- Türkiye: Tuz Gölü çevresi, Doğu Anadolu yüksekleri seyrek

5 Harita okuma ve göç

- 1. Lejantı oku: renk koyulaştıkça yoğunluk artar
- 2. En koyu ve en açık alanları ayır
- 3. Önce doğal, sonra beşerî nedeni sor
- Göç alan yerde yoğunluk artar, göç veren yerde azalır

Faktör ve sonuç tablosu

Faktör	Nüfusa etkisi	Nedeni
Ilıman ve yağışlı iklim	Artırır	Tarım ve yaşam kolaylaşır
Dağlık ve engebeli arazi	Azaltır	Tarım ve ulaşım zorlaşır
Akarsu ve kıyıya yakınlık	Artırır	Su ve ulaşım imkânı sağlar
Sanayi ve ticaret	Artırır	İş imkânı doğar
Gelişmiş ulaşım ağı	Artırır	İnsan ve mal kolay taşınır

ÇÖZÜMLÜ ÖRNEKLER

Nüfusun Dağılışı ve Hareketleri: adım adım 5 örnek

ÖRNEK 1 HARİTA YORUMLAMA

Haritada X koyu, Y açık renkte. X ovalık, ılıman ve nehre yakın; Y çölde ve sudan uzak. Hangi çıkarım yapılır?

1. X: ova + ılıman iklim + su = elverişli koşul
2. Y: çöl iklimi + su yokluğu = elverişsiz koşul
3. Renk farkı doğal koşul farkıyla örtüşür

Cevap: Koşullar elverişli oldukça yoğunluk artar; X yoğun, Y seyrek nüfusludur.

ÖRNEK 2 YOĞUNLUK HESABI

A ilinde 900.000 kişi 3.000 km², B ilinde 2.000.000 kişi 20.000 km² alanda yaşıyor. Hangisi daha yoğun?

1. A: 900.000 ÷ 3.000 = 300 kişi/km²
2. B: 2.000.000 ÷ 20.000 = 100 kişi/km²
3. 300 > 100

Cevap: Nüfusu az olsa da A ilinin yoğunluğu daha yüksektir.

ÖRNEK 3 FAKTÖR AYIRT ETME

Kurak bir bölgede petrol bulununca yeni bir şehir kurulmuş. Hangi tür faktör etkilidir?

1. Doğal koşul: kurak iklim nüfusu azaltır
2. Beşerî koşul: petrol iş imkânı yaratır

Cevap: Beşerî faktör (ekonomik faaliyet) etkilidir.

ÖRNEK 4 TÜRKİYE HARİTASI

Haritada Karadeniz kıyı şeridi koyu, hemen gerisindeki dağlık alan açık renkte. Nedeni nedir?

1. Dağlar kıyıya paralel uzanır, iç kesim engebelidir
2. Kıyıda yerleşim ve ulaşım kolaydır
3. Nüfus dar kıyı şeridinde toplanır

Cevap: Yer şekli ve ulaşım farkı nüfusu kıyıda toplar.

ÖRNEK 5 SICAK AMA KALABALIK

Muson Asyası sıcak olduğu hâlde neden yoğun nüfusludur?

1. İklim sıcak ama yağışlıdır
2. Yağış ve ovalar pirinç tarımına uygundur
3. Bol ürün çok insanı besler

Cevap: Belirleyici olan sıcaklık değil, iklimin tarıma elverişli olmasıdır.

TAHTA

9. Sınıf · Coğrafya

MİNİ TEST

Nüfusun Dağılışı ve Hareketleri: 10 soruda kendini dene

Ad Soyad: Tarih: Doğru / Yanlış:

1. **Kutup bölgelerinin seyrek nüfuslu olmasının temel nedeni nedir?**

A) Sanayinin gelişmesi **B)** Aşırı soğuk iklim
C) Ulaşımın kolay olması **D)** Verimli topraklar

2. **Delta ovalarının yoğun nüfuslu olmasında hangi doğal faktör etkilidir?**

A) Yükseltinin fazla olması **B)** Kurak iklim
C) Kutuplara yakınlık **D)** Verimli alüvyal toprak

3. **Kurak bir bölgede petrol bulunduktan sonra nüfusun artması hangi faktörle açıklanır?**

A) Ekonomik faaliyetler **B)** Toprak verimi
C) İklim **D)** Yer şekilleri

4. **Boğaz kıyısındaki bir liman şehrinin kalabalık olmasında en etkili beşerî faktör hangisidir?**

A) Toprak verimi **B)** Yükselti
C) Ulaşım ve ticaret **D)** Bitki örtüsü

5. **Aşağıdakilerden hangisi sık nüfuslu bir alandır?**

A) Büyük Sahra
B) Batı Avrupa
C) Antarktika
D) Himalayaların yüksek kesimleri

6. **Aşağıdakilerden hangisi seyrek nüfuslu bir alandır?**

A) Amazon Havzası'nın iç kesimleri
B) Nil Vadisi
C) Muson Asyası ovaları
D) Kuzey Amerika'nın doğu kıyıları

7. **Haritada bir akarsu boyunca koyu renkli bir şerit görülüyor. Bu şerit en çok neyi gösterir?**

A) Nüfusun çöle doğru arttığını
B) Yükselti arttıkça nüfusun arttığını
C) Ulaşımın hiç olmadığını
D) Suya yakınlığın nüfusu topladığını

8. **Türkiye haritasında Tuz Gölü çevresinin açık renkli görünmesinin nedeni nedir?**

A) Sanayinin çok gelişmesi
B) Kıyıya yakınlık
C) Kuraklık ve tuzlu topraklar
D) Ulaşım kavşağı olması

9. **Doğal koşulları elverişli bir ovada nüfusun yine de az olması en çok neyle açıklanır?**

A) Ulaşım ve iş imkânlarının yetersizliği
B) İklimin ılıman olması
C) Toprağın verimli olması
D) Akarsuya yakınlık

10. **Nüfusu 800.000, yüzölçümü 4.000 km² olan bir ilin nüfus yoğunluğu kaç kişi/km²dir?**

A) 100 **B)** 200
C) 320 **D)** 400

Cevap anahtarı

1. B · Aşırı soğukta tarım ve yaşam çok zorlaşır.

2. D · Akarsuların getirdiği alüvyon toprağı verimli yapar.

3. A · Petrol çıkarmak iş imkânı yaratan beşerî bir faktördür.

4. C · Limanlar ulaşım ve ticaret merkezidir.

5. B · Ilıman iklim, sanayi ve ulaşım Batı Avrupa'yı kalabalık yapar.

6. A · Sık orman, aşırı nem ve zor ulaşım nüfusu azaltır.

7. D · Su, tarım ve yerleşim için temel ihtiyaçtır.

8. C · Kurak iklim ve tuzlu toprak tarımı zorlaştırır.

9. A · Doğal koşullar tek başına yetmez; beşerî faktörler de gerekir.

10. B · 800.000 ÷ 4.000 = 200 kişi/km² olur.

Konunun tam anlatımı ve daha fazla soru:
tahtaapp.com/blog/dersler/9-sinif-cografya-nufusun-dagilisi-ve-hareketleri-konu-anlatimi